Ось уже п'ятнадцять років на Цюріхському вокзалі щодня можна бачити жінку з букетом.

Спершу я не хотів цьому вірити. Хоча мені доводилося частенько їздити до мого німецького видавця Еґона Аммана, чимало часу минуло, доки я усвідомив своє здивування, бо старенька пані виглядала настільки нормально, трималася так гідно і шляхетно, що на неї не звертали уваги. Вона була вбрана в костюм чорного кольору з довгою спідницею, туфлі без підборів і темні панчохи; із сумки з тисненої шкіри видніла парасолька, з різьбленою дерев'яною ручкою у формі качиного носа; перламутровий обруч тримав закручене на потилиці волосся, а в одягнених у рукавички руках був скромний букет польових квітів, що палахкотіли оранжевим кольором. Ніщо не вказувало на те, щоби віднести її до категорії божевільних чи ексцентричних, тож ці зустрічі я вважав простим збігом.

Якось весною, коли на виході з вагона мене зустрічала співпрацівниця Аммана Улла, я вказав їй на незнайомку.

— Дивно, але мені здається, що я часто бачу цю жінку. Отакий збіг! Вона, вочевидь, чекає мого двійника, когось, хто завжди сідає на той самий поїзд, що і я, і о тій самій годині, що і я!

— Аж ніяк, — вигукнула Улла, — вона стоїть тут щодня і виглядає.

— Кого?

— Когось, хто не приїздить… бо щовечора повертається додому сама, щоб назавтра знову зайняти пост.

— Справді? І як довго?

— Я бачу її вже п'ять років, але в розмові з начальником вокзалу з'ясувалося, що він це спостерігає вже років п'ятнадцять!

— Жартуєш, Улло? Вигадуєш для мене роман!

Улла зашарілася (найменші емоції — і вона вже як маків цвіт), затнулася, збентежено розсміялась і похитала головою.

— Це чиста правда, присягаю. Щодня. Вже п'ятнадцять років. Утім, значно довше, бо кожен із нас почав помічати її присутність десь за рік-два… Значить, перший зауважив також із запізненням… Взяти хоча б тебе, ти приїздиш до Цюріха три роки, а кажеш мені про неї лише сьогодні. Вона терпляче стоїть уже двадцять чи тридцять років… І жодного разу нікому не відповіла на запитання, чого вона чекає.

— І має рацію, — підсумував я. — І взагалі, хто здатен відповісти на подібне запитання?

Ми не могли обговорювати це далі, бо мали присвятити час низці зустрічей із пресою.

Про все це я згадав лише під час наступної поїздки. Коли гучномовець на пероні оголосив "Цюріх", я відразу пригадав жінку з букетом і подумки запитав себе: невже й цього разу… Вона так само пильнувала, стоячи на третій платформі.

Я її роздивився. Світлі, майже сріблясті, що скоро геть вицвітуть, очі. Світла здорова шкіра, на якій пазурі часу залишили виразні борозни. Сухеньке, але жилаве, колись жваве й міцне тіло. Начальник вокзалу щось їй сказав, вона люб'язно усміхнулась, ствердно кивнула головою, а далі знову незрушно дивилася на залізничну колію. Я зміг уловити лише одну ексцентричність: принесений нею складаний стілець із тканини. Погодьтеся, це радше ознака практичного глузду?

Діставшись після кількох пересадок трамваєм до видавництва Аммана, я вирішив провести розслідування.

— Улло, згляньсь, я мушу більше дізнатися про жінку з букетом.

Її щоки запалахкотіли.

— Оскільки я була певна, що ти мене про це питатимеш, я провела розвідку. Розмовляла з працівниками вокзалу і навіть подружилася з робітником камери схову.

Знаючи, що Улла вміє викликати симпатію, я не сумнівався, що вона витягла максимум інформації. Різкувата, трохи владна, наділена проникливим поглядом, що пронизував співрозмовників, вона спростовувала свій суворий підхід іскристим гумором і добрим настроєм, чого ніяк не сподіваєшся від похмурої зовнішності. Її вміння з усіма приятелювати пояснюється тим, що вона не може приховати своєрідної всеохопної доброзичливості — допитливості.

— Хоч вона і проводить свої дні на пероні, жінка з букетом аж ніяк не жебрачка. У неї гарний буржуазний будинок на обсадженій деревами вулиці, де вона живе сама, у щоденному житті їй допомагає служниця, туркеня років п'ятдесяти. Її звуть мадам Стейнец.

— Мадам Стейнец? Тож туркеня нам розповість, кого її господиня чекає на вокзалі?

— Туркеня одразу тікає, помітивши, що до неї хочуть підійти. Від свого друга, який живе на сусідній вулиці, я дізналася, що служниця не розмовляє ні німецькою, ні французькою, ні італійською.

— Якою ж мовою вона з нею спілкується?

— Російською.

— Туркеня розуміє російську?

— Мадам Стейнец також.

— Дуже інтригуюче, Улло. Чи тобі поталанило щось дізнатися про цивільний стан мадам Стейнец?

— Пробувала. Нічого не знайшла.

— Чоловік? Діти? Батьки?

— Нічого. Зауваж, я не стверджую, що в неї немає чоловіка, чи то померлого чоловіка, чи дітей, підкреслюю лишень, що це мені невідомо.

За чаєм із мигдалевими тістечками, коли до нас приєдналися працівники з видавцем Еґоном Амманом, я знову повернувся до цієї теми.

— Як гадаєте, кого саме чекає щодня та жінка з букетом?

— Сина, — відповіла Клаудія. — Матір весь час сподівається на повернення сина.

— Чому сина, — обурилась Неллі, — чому, радше, не дочки?

— Чоловіка, — промовила Доріс.

— Коханця, — виправила Ріта.

— Сестру? — запропонував Матіас.

По суті, відповідаючи, кожен із них розповідав про себе. Клаудія страждала, що довго не бачить сина, який викладає в Берліні, а Неллі —

доньку, яка вийшла заміж у Нову Зеландію; Доріс побивалася за чоловіком, чия робота в торгівлі потребувала частих поїздок; Ріта міняла коханців так часто, як трусики; що ж до Масіаса, цього юного пацифіста, який волів радше відбути свою службу, працюючи, ніж іти служити до армії, то він відчував ностальгію за родинним гніздом.

Улла глянула на своїх колег як на розумово відсталих.

— Ні, вона чекає когось, хто помер, тільки не хоче з цим змиритися.

— Це однаково нічого не міняє, — вигукнула Клаудія. — Це так само може бути син.

— Донька.

— Чоловік.

— Коханець.

— Сестра.

— Чи брат-близнюк, який помер при народженні, — запропонувала лаконічна самотня Ромі.

Ми поглянули на неї, питаючи себе, можливо, вона розкриває таємницю не пані з букетом, а щонайменше свою, що є причиною її постійного смутку.

Щоби змінити тему, я обернувся до Еґона Аммана.

— А ти як гадаєш, кого вона чекає?

Навіть залишаючись у нашому товаристві, Еґон рідко коли брав участь у таких розмовах, вважаючи їх, напевно, дитячими. Пристрасний, з розумним виглядом і породистим носом, він за шістдесят років перечитав геть усе, все розшифрував. Вставши о п'ятій ранку і запаливши першу цигарку, він розгортав рукописи, перебігав очима романи, ковтав есеї. Маючи сиве, трохи задовге волосся, він створює враження людини, що досі несе сліди сповненого пригод життя, вітрів із побачених країн, дим не однієї тонни викуреного ним тютюну, думки про прочитані книги. Навіть коли він нічого не стверджує й не моралізує, він мене вражає своєю постійною цікавістю, прагненням до нових відкриттів, схильністю до мов, поруч із ним я відчуваю себе людиною з душею аматора.

Еґон знизав плечима, подивився на синиць, що літали серед гілок квітучої липи, і спроквола мовив:

— Своє перше кохання?

Потім, зніяковівши через таке зізнання, злий, що втрутився в розмову, насупив брови і строго глянув на мене.

— А ти як уважаєш, Еріку?

— Перше кохання, що не повернеться, — прошепотів я.

Серед нас запанувала тиша. Ми збагнули, в чому полягає пастка. Через цю незнайомку ми висловили свої потаємні бажання, зізнавшись про те, чого в глибині душі ми чекали чи на що могли сподіватися. Мені так хотілось би проникнути в ці голови, щоби краще їх пізнати. Проте, високо цінував те, що не пробивають мою. Він такий болючий, той череп, це забороло невимовлених слів, цей похмурий обмежений скронями вівтар! Я не зміг би промовити деякі слова і не пропасти. Краще мовчати! Чи кожен із нас не висновує свого із цього мовчання?

Повернувшись додому, я постійно думав про жінку з букетом. Оскільки мої наступні поїздки до Цюріха здійснювалися повітряним шляхом або автострадою, літаком чи автом, у мене не було нагоди побувати там на вокзалі.

Так минув рік чи два.

Жінці з букетом було притаманно те, що я про неї забував, не забуваючи, чи, радше, думав про неї в моменти самотності, тоді, коли не міг геть нікого розпитати… Її образ переслідував лише в моменти розгубленості. Однак, мені якось пощастило згадати її в телефонній розмові з Уллою.

— Авжеж є, заспокойся: вона досі там стоїть. Щодня. Платформа номер три. Вона, звісно, стомлюється: час від часу може задрімати, сидячи на своєму стільчику, але швидко схоплюється, підбирає букетик і пильно вдивляється в колію.

— Вона викликає в мене захоплення.

— Помиляєшся. Хоча ніщо в ній на це не вказує, вона, звісно, лише божевільна, бідна жінка. Зрештою, сьогодні, в еру телефону та Інтернету, ніхто нікого не шукає на платформі, хіба не так?

— Мене цікавить не стільки, чому вона чекає на платформі, а кого вона чекає. Кого можна чекати роками чи навіть усе життя?

— Письменник Беккет чекав Ґодо.

— Це симулякр! Для нього йшлося про те, аби показати, що світ абсурдний, безбожний, що ми помиляємося, коли обіцяємо собі хай там що у цьому житті. Беккет — чистильник, він замітає і небо, і землю, посилає у відро для сміття всі сподівання. Тоді як стосовно жінки з

букетом мене цікавлять два питання. Перше — кого вона чекає? Друге — чи в тому чеканні є сенс?

— Чекай, передаю слухавку шефові, який чув усю нашу розмову. Він хоче тобі щось прочитати.

— Еріку, лише одна фраза. "Цікавою загадку робить не істина, яку вона приховує, а таємниця, яку вона в собі несе".

— Дякую за те, що цитуєш мене, Еґоне.

Я поклав слухавку, підозрюючи, що на іншому кінці з мене сміються.

Весною залізниця повезла мене до Цюріха на конференцію. Звісно, щойно я сів у вагон, вона повністю заполонила мої думки. Мене тішила думка, що я знову її побачу, спокійну, вірну, до всіх байдужу, зосереджену на чомусь нам незнаному. Ми бачили цю жінку кілька хвилин, але говорили про це годинами, як про сфінкса, що береже якусь таємницю, невичерпний фермент для нашої уяви.

На під'їзді до Цюріха я сформулював те, що ми знали про неї цілком певно: ніхто з нас не був тим, кого вона чекала. Чи ж наше мовчання, наша лінь про щось дізнатися, наша періодична забудькуватість корінились у цьому приниженні, у тому, що вона дивилася крізь нас так, немовби ми невидимі?

— Цюріх!

Вийшовши з вагона, я одразу зауважив її відсутність. Кілька роззяв покидали третю платформу, залишаючи за собою безгрішний простір.

Що з нею трапилось?

Перетинаючи Цюріх на трамваї, я заборонив собі висувати гіпотези. Улла повинна знати, Улла знає, Улла все мені розкаже. Тож я взявся роздивлятися це викличне місто, багате і скромне водночас, мрію бабусі, де видається, що будівлі споруджено довкола горщиків герані, що заполонила вікна; це мирне, наче дрімаюче місто, схоже на озеро, що притулилося до нього збоку, тоді як усередині товстих мурів вирішуються тисячі справ, де грають величезні економічні ставки. Цюріх завжди видається мені таємничим через відсутність таємниці: тоді як ми, латиняни, вважаємо пригодницьким усе, що брудне, покручене, рясне. Чемний, чистий, упорядкований Цюріх стає дивним через те, що йому настільки бракує химерності. У ньому присутня спокусливість елеґантного коханця, у смокінгу і при краватці, зразкового сина родини, ідеального зятя, здатного, однак, на найгірші дебоші щойно по виході з дому.

У видавництві Аммана я передусім виконав усі належні обов'язки — зустрічі, програма, — а тоді скористався перервою, щоб гукнути Уллі, яка кудись бігла.

— Яка доля жінки з букетом?

Вона перелякано округлила очі.

— Розповім, коли випаде вільна хвилинка.

Ввечері після конференції, автографів, вечері, виснажені, ми повернулися до готелю. Не кажучи ні слова, сіли в барі, пальцем показали на бажаний коктейль, я вимкнув свій телефон, а Улла, поки там що, запалила цигарку.

— Ну ж бо, — попросив я.

Мені не треба було уточнювати. Вона знала, що я мав на увазі.

— Жінка з букетом чекала чогось, що нарешті настало. Саме тому ти її не побачив.

— Що ж відбулося?

— Мені все розповів мій знайомий з камери схову. Три тижні тому жінка з букетом підвелася, сяючи й зачудовано на когось дивлячись. Вона помахала рукою якомусь чоловікові, що виходив із вагона, і він одразу її помітив. Вона кинулась йому в обійми. Вони довго стояли обнявшись. Вона настільки сяяла від щастя, що це розчулило навіть працівників багажного відділення. Ніхто не впізнав одягненого в довге темне пальто чоловіка, бо його фетровий капелюх частково затіняв обличчя; єдине, що мені сказали про нього — він зовсім не здивувався цій зустрічі. Потім вони, обнявшись, пішли з вокзалу. В останній момент вона показала свою кокетливість: залишила свій стілець з тканини на пероні, начебто він їй не належав. О, ще одна дивна деталь: чоловік подорожував без валізки, у руці він тримав лише оранжевий букет, який вона йому вручила.

— А потім?

— Решту мені розповів товариш, її сусіда. Пригадуєш, я тобі про нього говорила? Він живе через вулицю від мадам Стейнец.

— Так-так. Благаю, продовжуй.

— Того вечора чоловік зайшов з нею у дім. Вона наказала служниці йти додому і повернутись лише наступного дня. Туркеня цієї вимоги дотрималась.

— Ну?

— Вона прийшла наступного дня.

— І?

— Жінка з букетом була мертвою.

— Прошу?

— Жінка померла. Природною смертю. Через зупинку серця.

— А не могло бути так, що це він…

— Ні. Жодних сумнівів. Зупинку серця діагностували й підтвердили лікарі. З нього знято підозру. Тим паче, що він…

— Ну?

— Він зник.

— Що?

— Ф'ють! Щез! Ніби він у дім не заходив і з нього не виходив. Туркеня каже, вона його не бачила.

— Але ж ти щойно…

— Так. Мій товариш стверджує, що він до неї зайшов, але служниця повністю це заперечує. У будь-якому разі, поліцію це не цікавить, бо в її смерті немає нічого підозрілого. Тепер мій товариш про це мовчить, бо що більше він наполягає, то більше сусіди вважають його кретином.

Ми всілись у шкіряні фотелі і взялися за коктейлі. І почали міркувати.

— Він не залишив жодних слідів? Про нього зовсім нічого невідомо?

— Абсолютно.

— З якого міста прибув той потяг?

— Цього мені не змогли сказати.

Ми замовили бармену ще по коктейлю, немовби алкоголь міг приручити таємницю.

— А де туркеня?

— Поїхала. Повернулася додому.

— Хто успадкував віллу?

— Муніципалітет.

Жодний путній мотив не міг пояснити цю історію. Довелося брати по третьому коктейлю. Бармен почав стурбовано на нас поглядати.

Ми мовчали.

Ми з Уллою не могли збагнути чогось більшого, але нам було приємно про це міркувати. Життя зазвичай нищить історії: трапляються ранки, коли з'являється відчуття, що щось має трапитися, щось велике, чисте й виняткове, аж тут дзвонить телефон, усе — кінець. Життя нас перекручує, розпорошує, роздроблює на атоми, відмовляє нам у чистоті рис. Жінці з букетом була притаманна одна особливість: життя набуло форми, її доля відзначалася чистотою літератури, економністю мистецького твору.

О другій годині ночі ми підвелися, щоб іти спати, але я ще довго не міг заснути, бо до самого світанку розмірковував, кого все-таки жінка з букетом могла чекати на третій платформі на цюріхському вокзалі.

Напевно, до свого останнього дня я так і запитуватиму себе, хто, власне, зійшов тоді з поїзда: смерть чи кохання.